

4. Соусова Ю. Финансовая политика Марии Тюдор (1553–1558 гг.) / Ю. Соусова // Преподаватель XXI века. – 2013. – Вып. 2. – С. 264–269.

5. Тененбаум Б. Великие Тюдоры. «Золотой век» / Б. Таненбаум. – М. : Эксмо, 2014. – 416 с.

6. Штокмар В. История Англии в средние века / В. Штокмар. – СПб. : Алетейя, 2005. – 203 с.; ил.

Тарнавська Марія Петрівна
магістрантка історичного факультету,
Житомирський державний університет ім. І. Франка

Основні положення Кримінального кодексу Франції 1810 року

У кінці XVIII – початку XIX ст. західне кримінальне право вступило в третій етап свого розвитку – період гуманізації. Цей період характеризується пом'якшенням, лібералізацією кримінального права. Такий перехід був підготовлений класичною школою кримінального права. Єдиним джерелом кримінального права визнається кримінальний закон. Основним принципом кримінального права проголошується: «немає злочину, немає покарання без вказівки в законі». Кримінальне покарання має бути засноване на законі. Судді можуть бачити злочин тільки в тому, що закон вважає таким, вони можуть застосовувати тільки ті покарання, які встановлені законом. Аналогія закону і аналогія права заборонялися. Судді втратили майже необмежене право доповнювати закон, змінювати його зміст, робити при тлумаченні натяжки і відступи від закону, що призводило до суддівського свавілля і жорстокості.

Джерелами дореволюційного французького права були звичаєве право, королівські ордонанси, здебільшого римське і канонічне право. У 1791 р. Установчими зборами було прийнято перший французький кримінальний кодекс. Згодом, він був замінений Кримінальним кодексом, прийнятим в 1810 р., в епоху Першої імперії Наполеона, що діяв до 1994 р.

Кримінальний кодекс 1810 р. загалом та окремі його аспекти досліджували: Е. Еннерс, Ф. Решетніков, С. Боботов, А. Трачевський, А. Артюхіна, А. Крилова, Д. Макачук, Д. Малиновський, О. Сотула.

Мета статті – проаналізувати основні положення Кримінального кодексу Франції 1810 р.

Кодекс був створений на основі прогресивних ідей, сформульованих в Декларації прав людини та громадянина 1789 р. За нею, що стосується кримінального права, то закон має право забороняти діяння, шкідливі для суспільства, допускається все, що не заборонено законом. Закон є вираженням спільної волі, він повинен бути однаковим для всіх, інколи захищати, інколи карати – проголошено у шостій статті [4].

Кодекс складається з Попередніх постанов і чотирьох книг. Разом з попередніми постановами перші дві книги становлять Загальну частину КК. У ній розглядаються загальні питання, призначення покарань, їх види і як виникає кримінальна відповідальність. Третя і четверта книги складають Особливу частину кодексу, де наводяться конкретні види злочинних діянь [2, с. 3].

У Кримінальному кодексі були закріплені нові принципи права, дані під час Великої революції: принципи юридичної рівності, пропорційності покарань і

злочинів, неприпустимість зворотної дії закону. У питанні про визначення злочинів і покарань кримінального кодексу 1810 р. виходить з двох принципів, відомих вже в епоху Просвітництва: « немає злочину без закону і немає покарання без закону» [3, с. 196].

Послідовна реалізація цих принципів на практиці при казуїстичній формі викладу норм привела до дуже докладного і детального опису всіх злочинних діянь і належних покарань. У розумінні цілей покарання автори кодексу виходили з уявлення про шкоду, якої завдають суспільству кримінальні діяння. Закон повинен запобігати поширенню злочинів у суспільстві шляхом загрози застосування покарання, тобто залякуванням [1, с. 129].

Кодекс не встановлював мінімальний вік настання кримінальної відповідальності, тому до суду могли залучатися навіть діти віком 5-6 років. Але до осіб, які ще не досягли 16 років, повинні були застосовуватися менш суворі покарання. Вводилися і обмеження для осіб старше 70 років. Міра відповідальності залежала від суб'єктивної провini [5]. Бралось до уваги те, чи діяв обвинувачений з розуміння чи ні. Божевілля і примус до вчинення злочину силою, були підставами для звільнення від кримінальної відповідальності. Звільнялися від відповідальності і особи, які вчинили злочин у відповідь на не правові дії, і вразі необхідної оборони. Кодекс також дає опис форм співучасті в злочинному діянні у вигляді підбурювання і пособництва.

У попередній постанові вказується, що злочинне діяння, яке закони карають поліцейськими покараннями є порушенням. Злочинне діяння, яке закони карають виправними покараннями є проступком, а злочинне діяння, яке закони карають болісним або ганебним покаранням є злочином. Також зазначається, що постанови цього кодексу не застосовуються до військових порушень, проступків і злочинів [3, с. 198].

Книга перша «Про покарання кримінальні та виправні і їх наслідки» містить в собі класифікацію покарань. За нею, до болісних та ганебних покарань відноситься: смерть, каторжні роботи довічні, депортація, каторжні роботи на певний термін, гамівний будинок та визначені законом покарання спільно з болісними такі як таврування і загальна конфіскація.

До ганебних покарань відносять: виставляння біля ганебного стовпа в нашійнику, вигнання та громадянська деградація (вона виражалася в позбавленні виборчих прав і права обіймати посаду).

Виправними покараннями за кодексом є: тюремне ув'язнення на термін у виправному закладі, тимчасове позбавлення деяких прав політичних, громадянських та сімейних і штраф [5].

Книга друга «Про осіб покараних, звільнених від відповідальності або відповідальних за злочин чи проступок» містить одну главу. За нею, учасники злочину або проступку підлягають такому ж покаранню, як і винуватці цього злочину або проступку, за винятком випадків, коли закон постановляє інше. Як співучасники караються ті, які подарунками, обіцянками, погрозами, зловживанням впливу або влади, злочинними підступами або хитрощами підбурили до цього діяння або дали вказівки на те як його здійснити; доставили зброю, знаряддя чи інший засіб, що послужив для вчинення діяння, знаючи що він для цього призначався; які свідомо допомагали або сприяли винному в діях, що полегшують або здійснюють злочин. Разом з тим, вони не звільняються від покарань, спеціально установлених цим кодексом для осіб, які спланували змову або підбурювали до зазіхань на внутрішню чи зовнішню безпеку держави [3, с. 201].

Книга третя «Про злочини, проступки та їх покарання» поділяється на два розділи – злочини та проступки проти публічних інтересів і злочини та проступки проти приватних осіб.

У розділі першому йдеться про злочини та проступки проти безпеки держави. Так стаття 75 кримінального кодексу наголошує, що всякий француз, що підніме зброю проти Франції карається смертю [5].

Другий розділ «Злочини і провини проти приватних осіб» розпочинається зі злочинів проти особистості. Умисні вбивства (дітовбивства, отруєння, інші злочини, що супроводжували собою умисне вбивство) караються смертю.

Книга четверта «Поліцейські порушення і покарання» визначає такі покарання як: тюремне ув'язнення, грошовий штраф і конфіскація певних предметів, на які накладено арешт. Це були незначні правопорушення, такі як: порушення правил дорожнього руху, правил поштових відправлень, мір, ваг та ін. [3, с. 200].

Кодекс не містить визначень понять «злочинне діяння», «вина», не розкривається зміст форми провини, відсутні загальне визначення співучасті і норми, що встановлюють особливості відповідальності неповнолітніх. Він передбачає велику кількість дуже суворих покарань, навіть за незначні злочини. Той факт, що покарання були публічними свідчить про те, що основною метою покарання, як і раніше, залишається залякування. Це показує вплив на формування кодексу пережитків феодального права.

Кримінальний кодекс 1810 р. дав великий поштовх для розвитку кримінального законодавства, і незважаючи на багато недоліків, існування яких було обумовлено державним устроєм і режимом, панівним на момент прийняття кодексу, послужив гарною правовою основою для законодавства багатьох буржуазних країн.

Список використаних джерел та літератури:

1. Аннерс Э. История европейского права / Э. Аннерс. – М : Наука, 1994. – 397 с.
2. Артюхина А. А. Роль кодексов Наполеона в развитии правовой системы Франции / А. А. Артюхина, Е. Б. Калашникова. – 2017. – С. 234–236.
3. Боботов С. В. Наполеон Бонапарт – реформатор и законодатель / С. В. Боботов. – Москва: Контракт, 1998. – 336 с.
4. Декларация прав человека и гражданина от 26 августа 1789 г. URL: <http://cuf.spbu.ru/PDF/colle3.pdf>
5. Французский уголовный кодекс 1810 г. URL: http://pnu.edu.ru/ru/faculties/full_time/uf/iogip/study/studentsbooks/histsources2/igpzio50/

Довженко Тетяна Олександрівна
магістрантка історичного факультету,
Житомирський державний університет ім. І. Франка

Передумови прийняття Конституції Речі Посполитої 3 травня 1791 року

Тривалий період свого існування Річ Посполита була могутньою державою Східної Європи. Але мала вона слабку сторону – політичний устрій. Сейм у Польській державі діяв досить не ефективно, тому прийняти якісь важливі рішення було неможливо. Як наслідок, постійні чвари в середині держави та конфлікти з сусідами призвели до її занепаду в XVIII столітті. Таким розкладом справ